

散文

楊讚妹

Sanmay

Pasawalian Pangcah

海岸阿美語

天主教傳道、國中小學民族教師、海德儲蓄互助社委員

❖ 創作理念

Adihay ko tawciker no mato'asay, adihay aca ko sapisifana' no liteng a fenek ato lekakawa, to halaloloden nomita o rarem a tamdaw. Nikawrira, awayay ko tilid, awayay ko pilolodan, saka masiwara ita masiday ita, rahedaw asato ko fangcalay a serangawan nomita o "Incuming" masaka limeraan to, madeng a samanen!

Nga'ay aca, irato ko tilid nomita anini, saka oyaho matengiray ma'araway aku a pinapinangan no to'as, pasifana'fana' na faki aci fai, mitinakonakoan no tireng, codaden aku a patiri' ko cimacima, toha laroroden no rarerarem.

Ona picodad no maku anini, mangata to tolo polo' ko piliyasan notihi aku, pay tilid hanaku ko 'irol ato olah no faloco'!

Hatiyatiya hanaca, o pa'icel to aku to malicafayay aca awidawidang, ano masamaamaan ko palifet i 'orip ita, akaka taraw! Nawhani, iray ko ci'iceray a wama ita ikakarayan to midipotay midamaay titanan! Sanay kotatodong nona tilid aku, ici wamaan "Awaay ko kacango'otan no maku!"

過去僅用說唱傳承我們族群的文化與故事，流失許多許多細節；如今有了文字和拼音系統，母語創作使我更流利地表達內心的情感，把自己所聽所見，以及親身經歷用文字記錄下來，扮演承先啟後的角色。

〈一無所缺〉是我的生命故事。寫作也是抒發對已逝老公的相思，雖已過數十寒暑，但是，很多的事情有如昨日歷歷在眼前，無法忘記。二來也想藉由我的經驗告訴有同樣遭遇的人，不要害怕！這就是人生，因為天色不是常晴朗，路也常遇崎嶇坎坷。縱然如此，有主的聖手扶持，困難總會過去，生命終將一無所缺。

Awaay ko kacango'otan no maku

Ma^deng safaw ko toki, mi'asi:pay kaku to siysiw. “Pohay ho!” saan ko tihi aku, sa^enahay ko ngiha nira. Mana anini sa mi pohay kona tamdaw, “Mimaan sanay hakini sakaku! Kayat han nira kaku tayra i kamaysi'an, nengnengen!” Toma'iy kaku to remes! Melaw hanaku so'linay salahengang sa ko “matong”. Tangsolay, a:ya'! O “^kang” ko hatiniay sa kaku. Nikawrira, 'emet hanaku ko rawraw no faloco'. O pocos “ccuwang” kohatiniay hanaku a misanga'anga'ay to sowal a marawraw aca koniyah.

Dafak to i, tangsoren to niyam patayra i no Kristoan a paising, opakinsa ho hano harateng, fo'ot sato ko ising. Itira sacukrikrin han to no ising ko laloma' no tiyad nira, “sawmiyaw”en nira, “cawingpoh”en nira. Sakatolo to a romi'ad, mahapinang to ko heci no kinsa o “^kang” sato! Itiraay i mimingay a tinai'.

O sowal noya ising tamiyanan, “^aray han ita ko Wama! Nimaanay to otatiihay a “^kang”, hatiyatiya hanaca maha^minay to aku amikerit ko ci “^kangay” a heci nira!” Sa ko sowal noya ising, sanga'ay sa ko harateng! Hakeno ano opisanga'anga'ay no ising to sowal tamiyanan?

Noyanan to i, ma'imer to cingra to kakaenen ato nananomen cayay pacfa! Maraod to ko pakinsaan pakinsa kami. O sowal no ising, “Fangcal to komitokadan, caayay pidapdap kora 'liw' sanay!” Sa kosowal no ising, hayhaw sakami! Sakina enem to no niyam a misatikotikol, saikoray tono pakinsa han no harateng! Konima, laid han no ising kaku a talapapotal a pasowal, “Malalinahay to ko loma' nora fao, dapadap sanay to tara i 'atay, deng sato nona tamdaw kiya!” saan ko sowal noya ising a paheci. Matengil aku ko sowal no ising, tangsor tiroc sa ko rosa' aku, sa adada sa koya faloco'!

Nengneng han kora tamdaw niyam! Hato cowa ko adadaay, oyanan to ko kata'ang no tireng nira. Odeng to nomira han no ising, caay paso'li'lin kaku, caay aca pihayi kaku to sowal no ising. Caka yoyang ko faloco' aku, “Isingaw liyawen ho a mikinsa ko fa'inay aku, mararaway icowa alatek?” Anoca pararinahen niyam tayra i ta'angay a paisingan i “Taypak” han aku, 'inga'ing sa to fongoh koya ising a pasowal, “Ano tara cowaen to namo i, awayay to ko kanga'ayan! Nawhani, ma^defay to no “^kang” ko laloma' aca nira, o toras to no 'orip nira koni, cato ka samihecaan alatek sa a Patita'!” A:ki! Ko fa'inay aku hani sakaku!

散文

Caka yoyang ko harateng, tanam ko nimaanay patayra i Taypak, i ta'ang a paisingan no "longcong" sa kami. Awaawa ko payso, caliw sa kami i malaninaay i widawidang to sakalingad.

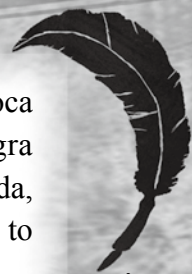
Mato sowalay to no ising, o "longcong" konanima, caay paka adah! O tamdaw ho ko ringad a nengengen, minokay to i, sano kawas sato ko tireng nira. Caka pakaala to tosa a fulad konika i Taypak i. Paka "run i" han to a mi'afang ko nokay! Temoh han aku i ka^feran no Posung. Mamelaw no maku, a:ya ko fa'inay aku, mana rupirup sato sakaku, cros sa ko faloco', itira ongiong sato kaku a tomangic, cato kangodo kaku to 'alomanay a tamdaw. As! Ko 'orip no tamdaw, hato 'aresing caka kalifana'an ko nikalahedaw!

Deng kini, sararima sato ko tireng noya tamdaw niyam mangiriwmangi:riw to! Maedeng tolo a fulad ko ka lacaanan to nira i kafoti'an, patado hananay to paishi'isi' patai'tai'. Ano pakidemay to kora adada, papi "aylong" to to koror nira, sanga'ay sanay a macedet no "aylong" kora kafaritfit no fanges ato picacpit no heci sanay! Oniyah to ko caay kaciresem a mi "aylong" sasida'it sa ko faloco' a minengneng topi anakex nomira, orosa' to ko awaay!

Hitepa sato cingra i kafoti'an, cato ka laliw a mimaamaan, ccay sa kaku, sampi simaw hanaku ko katayal i kiyokay ato no loma'. Mafoti'ay to kini sa, micurek ho kaku tayra i Pusong "senmuiyin" ami ala to sapayo nira, saheto sanay to, o sapi'emet to adada ko nikaenan nira a cemer. Kafokifokil a parakat, fanafana' sanay to i pisatikotikolan aca! Nawhani o fahal ho aku apa "unting".

O rawraw to no faloco' to saka nga'ayaw aca, ini nga'ayay saki "kang" han no tao, to'adeteng lamit no kilang ato kahirahira no salang, hayi:hayi sanay to kami. 'atekatekak kepit han ko mata a mihadidi, paka calicaliwan sa kami to sapi'aca. Matanam to niyam ko maa:maan a sapayoan, awa sa ko nanga'ayan! Matama to ko sowal noya ising, cato ka samihecaan ko 'orip nira kiya saan. Saso'lin sa!

Noka adadaan no cafay aku, awaay a tayni ko malitengay aku a patihi tamiyanan. Hamamapatay to komira, ta tayni ko tatos a 'ali aku a pacafay. Mana ci poyi'ay kora malitengay aku takuwanan? Nawhani, caka hayiay no maku komira to sapi "paypayaw" tora adadaay a fa'inay aku. O mitooray kami to ni Yisu a pakayraan, manhan kopi "paypay" samaan sato ko 'adingo nira i pinokayan, sanay ko pitoker no maku! Ora ko sakaketer nora wina a mapoyi'!

Dengkini, takatakawen to nira ko riko' aku ato nora adadaay a mipa'edaw. Anoca lipalawlipalaw han to nangra kaku, a miraid tora adadaay "paypayen" nangra pa'edawen nangra. Ora han to fa'inay aku, awaay to ko sapinangan nira to adada, hato masatang akunaay saca, toor sato to sowal no wina nira talacowa:talacowa to apalicay, cato picingacinga to sowal aku!

Nika sida'it ato taneng no Wama. Setok tono 'orip nira, opoh sa masasiyor ko faloco' nira, mikokohak miMisa a milayap to tireng ni Yisu, mapasimal aca no simpo cingra to sapinokay tayra i kakarayan.

Toya kapatayan to nira a dadaya, sowal sa koya patihay takuwanan a 'ali aku, "'ali! Mafoti' to oli! kaku sa ko mamisimaw, kakena no kaka aku, palal han to aku kisu." sa a mita'owak to "kafi". 'arawhan, mapalimo'ot noya wina komira, "Hangingaen! Akaka foti', makeceday to kofotol no kaka isu, o awa to nira taha lafii kiya!" 'araway mariparawaw kamo! Aka papisimawen kora 'ali namo, paci olaolah hanira! Hanaw aca, lafiifi minanom to "kafi" kora 'ali sato kaku!

Maedeng tolo ko toki to kanikaran. "'ali:'ali karikien! Tatiihay to ko kaka aku." saan koya 'ali, safor sato kaku ato wawa a lomowad. So'elin! Misafirofiroay to a misa'oca'ocay, sikasik sato ko tireng nira, ora han ngoyos nira tuwamtuwam sato a sasera'! Repet hanaku ko kamay ato 'o'o nira, sarietec sato! A:ya oawa to nona tamdaw koni sakaku, "Pauluaw~Paulu idang aku! Mamanay to kisu! Sa'icelen! Sa'icelen!" hanaku. Oya han tatoloay a wawa, "Papa! Papa!" sa a tomangic! Lalamlam sa to tangic ko inoli niyam, omaan sanay to koya pitolon, awayay toko sapinangan tahira kala'etoan nira!

Caay ka pahoda ko lekal, to'emanay ho ko romi'ad, toherom sato ko 'alomanay a mananinaay ato salikaka. Haloya i laloma'ay no tokos a malitengay aku. Oka^epod nira nai tosiya. Waw! Sato a tomangic, comod saho i fawahan no loma', satapang to a mapoyi', "Oni konihaenan isu ha kadafo, mahemekay to kisu to kapatay no wawa aku haw! Dada docadocen to a komaen koni paka patayan isu." sa a micacli'!

As! Omaan a sowalen no wina ko hatiniay simanta'ay sa! Cima no tamdaw ko mahemekay to kalicafay hakiya! Mararoraromay ko faloco' to patay no fa'inay, tongatongalen isu ko tatiih no harateng aku sa kaku a tomangic. Oya nikafa^edet no faloco' aku itiya, 'odoten aku a mipacoli sanay kaku! Ano awaay koya fai niyam ci Hanaku tomi fo'otay takuwanan, "O wina kora! Ano mapoyi'poyi',

散文

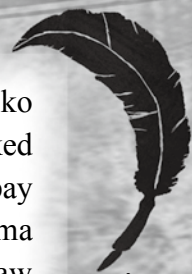
'emet han ko tatiih no harateng, akaka paca'of, to'emanay ko nikamaro' no loma' nohatini sanay!"

Matatodongay to pi "siwngacan" ko kapatay nora tamdaw niyam. Ano mahemekay kono tao, mararom a makesem ko noniyam, ay:yay! Ko masipunay a 'orip! Samisimisiay ho tono tamdawan koya tatolo a wawa aku, mi "rimpac" ko fiyaw sapi "rimpacaw"!

Narikoran nopatay no wama nokaemangay tosaka sepat po' a romi'ad, minokay kami ato wawa tayra toya malitengay i Alapawan, ano mapoyi'poyi'aca, hatomaan tafo han i faloco', kacaan sato kapiliso' a mitikol to malitengay amimaan sa kaku. Farihe:naw ko faloco' to kapoyi'an. Nika tahaloma' sakami tangsol sa a mihamham koya wina, tapotapohen nira koya tatolo a fufu. Safaheka' sakaku a minengneng! 'arawhani, ci nitiihanay kora wina i dadaya. "Iraay a minokay koya matokaay, kidipian sanay i moco'moco', kapo'ien aku, 'Omaan ko ka kidipien! Ano minokay ko tamdaw, mimana i papotal sa, caka picomod, hanaca aku sanay.' Ira ko caku nira, 'Yah! Hakena mapili' kisu to fafahi ato wawa aku sanay!' Cekad sa kaku a mapalal, cato ka ala ko fafoti'en aku to pisaharateratengan. 'arawhani, conad sa kamo nohatini! O mara'ayaway kora matokaay a pasifana' to aira kamo, akaka poyi'en ko fafahi aku hato sanay!" sa ko pikitoh noya wina. Hanaw aca nga'ay to tamiyanan kora wina! Ano caayay ka pala'ayaw koya wama no kaemangay, o hahatini amimaan ko pihamham nona wina? I:raw! Ko kalimera isu tamiyanan hani idang, awa to kisu i hekal, oya toko pidipot ato olah isu tamiyanan!

Caka cikapi ko mihecaan, maka adada to koya wama atoya wina, o kaku sanay ko misimaway, mitakotakopay a paising. Nawhani, i Taypakay maemin ko'ali'ali aku. Hamamapatay to koya fafahiyan a malitengay aku i, rois sa ko losa' nira a mikamet to kamay aku a somowal, "Kadafoaw, kangodoan to tisuwanan, dipot han isu kaku, awa ko pitafo isu to tatiih aku saan." Cros sa ko faloco' a mitengil, maharateng koya nano iti:yaay ho a demademak, makatomangic to kami! Nga'ay aca, 'ayaw no kapatay isu ina, malali'ay ho kita, sako karahekel no faloco'!

Sa'osi han, tosaay to polo' ci saka pitoay to ko mihecaan no piliyas isu idang! Maharateng aku ko naikoikoran ta i, itira ho a makidat ko faloco'. Tada kamoko' ko misu a 'orip, moetep a moetep a mihecaan ko nika lacafayan ita,

madeng ho i wawa ko faloco', awaawayay ho ko teked nomita tatosa, samanay ko marakaronay mararo'enay no mararamoday? 'arawhani, laliw sato kisu! Pateked han isu kaku to wawa. Tatolo ko wawa ita, kako^mi^ming ho cangra, (moetepay ho ko mihecaan no sakakaay a wawa niyam itiya). Awa sa ko wina ato wama salikaka to pacafayay, sasamaan han to aku saw idang? Sanay kotangic ato rawraw no maku! Onihanto tayal no maku matongal matongal, awa toko todong no hanhan. Laliw hanaku to dadayadaya koya kakuming ho a wawa ita tayra kiyokay, dadipot sa cangra makowawa to! Ka awaawa no wama i, laliwen ho aku. Sako kasida'it no faloco' a minengngeng to nika lapakoyoc nangra!

Mamafoti' to si'ayawen to ko siasing no misu a mitolon, "Idangaw icowaay to kisu? Nga'ayay ho ko misu han? Tahiraay to kisu ci Wamaan? Manengngengay isu kami? Anoca: Wamaaw, wata! Ko kareteng no sapa 'orenong isu takuwanan a ciweika, caay to pakafawa kaku, ano mamaedeng ho sedal han! Hanaku ko satolon ci Wamaan!"

Kaniwamimaan, ano awaay ko olah no Wama, nanima a ma'orip kina tireng! So'linay i kamayay no Wama ko'orip no maku! Away ko katalawan ato ka cango'otan!

Awato kisu tohafafay a milifun, sacango'ot sanay kami to saka'orip, mi "kocong mikawcong" sato koya tatolo a wawa ita, mangale:fay toko kanikaw no aro'. Orasaka, patayra hanaku i Kalingko "Haysingcongsiy" a papicodad, koya tatosa a wawa ita to fa'inayan. Oharateng aku, nga'ay madipot no simpo ato siwni, mala simpo kocima nangra sakaku! Hatiyatiya hanaca oka awaen to no payso. 'arawhani, mararaway to kona pisetek aku. Cowa ko saka ci tangal aca ko ni haenan no wawa, o olah ato patihi no wama ato wina ko hananayan nangra! Awaen to sapatoor, toras sato cangra a mitilid, caka tayra ta'angay a picodadan. Sikang sanay to marahitay to sepat a mihecaan. Malepon nangra, tangsol to a mikilim to katayalan. Nikawrira, awa matama nangra ko matatodongay a tayal. Nawhani, awa ko "seyli" ato katenesan nangra a tayal. Safalifalic han to nangra ko tayal.

Aniniay to, masinanot to mi "siwsingay" ko tayal no sakakaay a wawa ita ci Raway. Ci ramoday to cingra ci Hongayan, o wawa ni Odo' aci Panay, samihecaan sanay ho ko wawa nangra, ci Usi han niyam, minganganay tisuwanan, oyaya to kisu kora fufu a karitawa kaheme:kan to. Ano iraay kisu idang, laccay sa kita a misafufu, mamang ko lipahak a mimaan! Oya saka tosa awawa ita ci Dipong,

散文

caho ka ciramod komira. Omipammaay ko tayal nira i Taypak. Samaamaanay ko harateng nira nokay sanay, nohatini i loma' sanay to a pacafay takuwanan! Ya fafahiyan ta a wawa ci Lulu, o payrang ko fa'inay nira, fangcal toko ramod nira, safulad sanay ho ko wawa nangra to fa'inayan. Mato'asay to ko wawa ita, ci ramod to ko ci ramoday, awayay toko kihal no maku! Hatiyatiya hanaca malitengay to kaku, cayay to pakatoor kaku to tao. Saka, o harateng to aku malepon kona mihecaan, pahanhan to kaku a matayal, safufu sato kaku!

Harateng hanaku, wata: ko ni lifetan ni rakecan no 'orip aku a faliyos ato tapelik tona^enem polo' ci saka ^nem a mihecaan! Anini sato ci lipahak aci lihaday toko 'orip no maku, awaay toko maan aca a kacango'otan!

Miraradiw kaku a mihemek toka tadamaan no demak no Wama!

一無所缺

半夜將至，我正在床上看聖經，聽見他輕聲呼喚。我忐忑疑惑著老公神秘兮兮的表情，想他此番叫喚到底有什麼好事？他拉著我的手到浴間，喃喃地說：「你看我便血耶，怎麼辦？」我看著滿江紅的馬桶，嚇壞了！不祥的預兆頓時蒙上心頭，仍故作鎮定地安慰他：「這沒什麼啦，痔瘡啦，痔瘡會便血！」

隔天，我們抱著樂觀的心態到臺東基督教醫院，豈知院方說要住院做進一步檢查。經過掃描、超音波，及各項大小檢驗，三天以後報告出來了——直腸癌。

不知醫生是為安撫，或隱瞞，他故作輕鬆地說：「感謝主！是良性腫瘤，而且周邊肌瘤都切除乾淨了，請放心。」醫生這番話讓我們放一百個心。

此後，我們不但注重飲食起居，每月定期的追蹤檢查也絲毫不敢怠慢。醫生總說狀況良好，癌細胞沒有擴散到其他器官。直到第六次檢查，應是最後一次追蹤，醫生卻把我引到外頭，鄭重地說：「癌細胞轉移到肝臟，而且是末期了。」晴天霹靂啊，霎時，我愣住了。一句話都說不出，淚珠像巨石，撲簌簌地滾下來，重重捶擊我的心。

我的他，壯碩得很，根本就不像病人，更不像醫生所說的癌末病患。我不願相信醫生口中的事實，更要求再徹底檢查，甚至轉介到臺北的大醫院診療。醫生卻搖搖頭說：「無論到哪一所大醫院，或任何治療都無濟於事。這

已是末期，無法挽救，或許過不到一年，他的生命就會結束。」我的心彷彿被醫生話裡的刀刺穿，滾滾冒血。

我不甘心，臺北大醫院一定比臺東小醫院強，姑且一試，就讓看起來身體相當硬朗的老公獨自到臺北榮總求醫。求好心切，雖然我們手頭拮据，但東籌西借募到一筆求醫的費用。

結果卻令人失望得很。出發時，他是健壯的老公，不消一個半月的工夫，卻病懨懨地回來，甚至無法走路，必須讓我用輪椅推著。到臺東機場接他時，不敢相信迎面而來的是我記憶裡那魁梧帥氣的老公。鼻頭一酸，我再也顧不得別人的眼光，淅瀝嘩啦地大哭。大榮總也挽救不了老公的病，人的生命何其脆弱，就像晨間的露珠，倏忽即逝。

此後，老公的元氣漸弱，病情每況愈下，骨瘦如柴的身體無法自理，必須由他人扶助。發症時全身痛不欲生，求我用熨斗燙他的背。我不停地按摩他的身體，看他呻吟哀叫也跟著哭，那千蜂萬蟻鑽心的疼，形將撕裂皮膚的痛是無以言喻。

回到臺東不久，他已病入膏肓，時時都需要人陪伴和侍候。我得照護他，也得出外工作，並且趁他熟睡之際，飛車至臺東聖母醫院拿藥，他只靠嗎啡止痛了。當時，我還是新手駕駛，頻繁往返臺東—都蘭，竟成了駕車高手。

我不放棄。病重亂投醫的心態使然，到處求仙丹，舉凡樹根樹汁、各種秘方提煉的藥無不嘗試，無論藥方多貴，跟親友借貸也在所不惜。終究他離開了。誠如醫生所說，捱不過一年。

老公發病至末期，我的公婆從未伸出援手或陪伴，直至病危那一週，兩位小姑才來。難道是因為我不順從他們，不將生病的老公帶去求神問卜？為達到目的，婆婆還偷拿我的衣物去魔法。我想保護老公的永恆生命，也想保護信仰，堅持不妥協卻造成了與婆家之間極大的衝突和磨擦。我明瞭自己寧可失去現世的生命，也不願失去天上的永恆，然而老公為了活命業已失去理智。他不再聽我勸，任由家人擺布，我徒剩無奈和惋惜。

感謝天主的德能，使他在臨終前獲得了悔罪領聖事的大恩。「天主竟這樣愛了世界，甚至賜下了自己的獨生子，使得信祂的人不至喪亡，反而獲得永生，因為天主沒有派遣子到世界上來審判世界，而是為叫世界藉著祂而獲救。」（若 3:16-17）。

臨終那夜，陪伴我的小姑先泡了杯咖啡（我心裡覺得奇怪，為何半夜喝

散文

咖啡），對我說：「嫂子妳去睡吧。我一個人照顧大哥就好，倘若有狀況我會叫醒妳。」當下我不疑有他。後來才知道，婆婆曾對她交代，將死的人藥丸會縮小，所以要注意他或許挨不過今夜；另一個用意是希望他斷氣時，我不在場。此番要讓我的後半生感到遺憾和愧疚。難怪……。

凌晨四點，小姑大聲喊叫：「大嫂！大嫂快下來，大哥不行了。」我叫醒孩子們，匆匆下樓，只見夫婿嚴重抽搐，上氣不接下氣地張開嘴巴，手腳逐漸冰冷。我和孩子們緊握他的雙手，呼喚他的名字：「保祿！保祿！加油！加油！」孩子們連哭帶叫地喊：「爸爸！爸爸！」祈禱聲中夾帶哭聲，含糊得不知所云。直到他呼了「呵咯」，嚥下最後的一口氣。哭聲四起。

噩耗迅速傳遍村落，不到五點鐘，已有不少人聞訊而來。婆婆從老遠的泰源趕來，門外就聽到她淒厲的哭聲。她一進門就破口大罵：「媳婦，妳要我的兒子死，現在他已經死了。如妳的願，得意了吧？現在囫圇吞棗地把他吃了吧！」

好冤枉啊，誰希望所愛的人離開？心已經碎了，還得吞嚥這番刻薄刺耳的話，我實在忍受不住這番侮辱。若不是舅媽即時拉住我，勸告我不宜在此時吵鬧，後果將不堪設想。

守喪期間正逢春節，村裡家家戶戶喜氣洋洋，唯獨我們家瀰漫著哀愁與悲傷。年幼不懂事的孩子還嚷著要放鞭炮，命運真是捉弄人。

孩子的爸第四十天忌日，我做好挨罵和被趕出家門的心理準備，帶著忐忑的心和孩子們回婆家。豈料，一到家門口，婆婆馬上出門相迎，並不時撫摸孩子們的頭。當下，我受寵若驚。婆婆說：「昨晚作了個夢，夢裡見到死去的兒子回來了，卻佇立在門外。我對他說：『既然回家怎麼不進來，一直站在門外？快進屋來！』他卻回答：『我不要。因為妳討厭我的老婆孩子，除非妳接納她們。』就這樣，我從睡夢中醒來反覆思索，原來是你們要回來，他怕我對你們厲言相向，而託夢預告。」婆婆泛著淚水敘述，我才恍然大悟她之所以轉變態度的理由。我由衷感謝老公，雖已不在人間，仍然體貼和愛護我們，否則，何以受到此番禮遇。

沒過幾年，公公婆婆接連患病。小姑小叔們都在臺北工作，我負起照顧他兩老的責任。婆婆病危時，拉著我的手，說：「媳婦，真不好意思，讓妳這樣照顧我們。謝謝妳不計前嫌也不記恨，謝謝妳。」當下彼此相擁而泣。身為媳婦，我也非常感謝婆婆的大量，臨終前能夠彼此和好，不留下遺憾和心結。

親愛的，屈指一數，你離開我們已有二十七個年頭了。但是我們共同的生活畫面歷歷在目，每當我想起你，悲歡離合的喜怒哀樂全湧上心頭。短短十年的夫妻生活，多半忙著生兒育女，還來不及享受夫妻生活的甜蜜和幸福，你就走了，留下我和三個孩子，教我如何承擔這一切？沒有父母陪伴、沒有兄長扶助的情況下，實在千頭萬緒。原本的工作量再囊括你的部分，教會並沒有年假、事假，或照護假，晚上還得去各教會牧道，常常落得我們的三位子女在家相互照應。看到年幼無知的他們失去爸爸，晚上又沒有媽媽陪伴，倍感心疼。這是別人口中的歹命，抑或是命運的捉弄呢？我已無語問蒼天。

朝朝暮暮，對著你的照片一再重複同樣的禱詞：「親愛的，你好嗎？你在何處？到達天父的國度了嗎？可曾看到我們、想念我們？父啊！祢給的十字架太重了，我負擔不起；主啊！如果可能，求祢免罷！」

天主好像回答我：「我的恩寵足夠，因為我的德能在人的軟弱中得以全顯。」（格後 12:9）。的確，倘若沒有天主的仁慈及助佑，倘若沒有主內弟兄姊妹的幫忙及愛護，我不知道如何繼續我的人生。只要相信一切都在全能天主手中，天主必會照料。

老公走了，所有的責任都落在我身上。原本僅有的微薄收入，加上孩子們一個個的上了國高中，經濟狀況更是左支右絀。為此，我把哥兒倆送去花蓮海星中學，培養聖召，希望可減輕一些負擔，女兒則留在身邊。後來，我發現我做了錯誤的決定，其實，孩子最需要父母親的愛而不是最好的學校。兩個孩子在明星學校成績並不理想，我也沒有多餘的錢讓他們補習上大學，所以，畢業後只好讓他們報考軍校。服役四年退伍後，無一技之長又沒有學歷的孩子始終找不到合適且穩定的工作。

最後，老二學習美髮，現在在家裡幫忙經營民宿，未婚；老大則跑遠洋商船，兩年前和本部落人鄭金龍的女兒阿美結婚，生一個兒子。我們的孫子剛滿周歲，長相就是你們王家的人，可愛極了！我們的女兒也已婚，上個月生了一個男孩。現在的我，每天逗著孫子玩，忙得不亦樂乎！親愛的，如果你也在，我們含飴弄孫，豈不享受人間天堂？

如今我年過六十，很多的工作已無法勝任，打算今年退休養老。回首來時路，蜿蜒崎嶇；無數的暴風巨浪，都已安然度過，因為有主的聖手扶持，並時刻與我同行。

啊！我的主，我的天主，祢真是我的好牧人，我實在是一無所缺。